Vryburg, Heldedag, 9 Okt. 1943.

Nasiebou

191. T. 5(40)

I. Bouwerk v. d. Voorgeslagte.
Interessante feit: elke geslag v. d. verlede.
1652 – Stigting – J. v. R. – Vryburgers.
1688 – Hugenote – Godsdiens – Bybel – Name.
Nie vreemd dat Afr. Bybelvas is nie – Bybelse Blad.
1720 – Eerste Groot Trek na binnel.
1760 – Mense in binnel. 3 nu distr. Vorming v. ons volk. Beginsels – Prot. x Pandoer.
1795 – Rep. in Gr. Rt. + Swell.
1835 – Gr. Trek. – Volk reeds gevorm. Offers.
1875 – Rep. in N.; Gen. v. Regte Afr. in S. Boerebesk.-ver. + Afr. Bond.
1900 – '05 – 2de Vryh.-oorlog – Afr. verenigd. Wanhoopstyd – Rekonstruksie. Heldering.
1938 – Ossewatrek – geestel. eenh. – wy fees? jou fees? – Dit – 30 jr. na groot stryd.
Wat toon dit alles vir ons? – nasiebou.

II Is ons ook besig om te bou?
Proses moet aangaan, by enige volk. ook by ons.
na groot eeufeesjaar, bou ons nog?
Toestand by ons vandag.
Optimisme: Lit.; Verenigings; Ekon. – R.D.B, F.V.B.
Pessimisme: klein volkie – in gedurige aanr. met groot volk.
Ander gevare: Afr. onverskillig teenoor lit., verenigings en ekon. strewe – Ryk man!

Dus wel verontrust. tekens. (2.)
ook wat omtrent ons ras. + kult. eenh.?
— saamlopers, saamvegtis, saamwerkers?
groepe.
Egter woord v. waarsk. — Waar val klem?
Is daar 'n heilige oortuiging v. eenige roeiesklep?
of val klem op groepe?
as ons mekaar ontmoet?
Onthou: as ons mekaar as mense v. d.
groepe ontmoet.
maar as ons mekaar as Afr. ontmoet...
Skade v. pessimisme. — ons het rede
om besorg te wees, veral in hfd tyd.

III Hoe moet ons bou?

Drie dinge.
a. Gees v. diens. waarin is 'n volk groot?
As ons mekaar dien, dien ons volk.
Gesk. toon wat dit vermag — Vegtkop,
Bloedriv. Egter ook ander les uit
Gesk. — Gid. Joubert, Tweede Vryh. Oorl.
Groot skade in vel. — Ons moet les ler.
Joodse volk.
b. Bouwerk in eie kring.
Elkeen sy plek in samelewing.
altyd: dien ek my volk in my eie kring.
as ek as nas. met-O.B. te doen kry ens.
Vraag: is iets in belang van
volk — so ja, help ek.
c. Op grondslag van ons eie.
Ons eie in ons gesk. — groot gesk.
Pleganker van ons eie — egter nie
eiegeregtig of waansyns nie.

En ons het eenh. v. ons eie nodig,
— dubbelheid, tweeheid in ons land.
Het een redmiddel, terug na ons eie.
Dis vreemde wat ons verdeel.
Ons eie trek saam. — Taal, land
ens. Wie is vyand v. Afr.-dom?
Ons taak dus duidelik.

Slot. — Kult. geloofsbelydenis:

1. Gees v. diens.
2. Bou in eie kring
3. Ons eie.
4. Weier om te vlug.

ons. het dit nodig — minder [illegible] (Ds. van Huyssteen)
Hierna moet ons ons plig doen.
— sterwende [illegible].

Vryburg – Helddedag, 9 Okt. 1943. (1.

191 T. S

Nasiebou.

I. Die Voorgeslagte.

1652 – Stigting. Jan van R. en sy metgeselle. Kom om 'n verversingspos te stig; stig 'n volksplanting. Bedoel as leweransiers vir skepe; word volksplanters. Vryburgers: Botma's, Mosterts, Visagies, Jansens.

1688 – Hugenote. Godsdiens bring hulle hierheen. Watter godsdiens? Die Calv.-godsdiens. Baie oortuigde Prot. – Bybel vir hulle 'n kosbare besitting, rigsnoer in hulle geestel. lewe en ook in prak. lewe. Dit was die werk van De Villierse, Du Toits, Malherbes, Hugo's, Celliers e.a. Sluit baie nou aan by Holl. koloniste – versterk godsdiens, sodat dit dwarsdeur ons gesk. loop. Dus nie vreemd dat Afr. Bybelvas is nie. – 'n Krag ten alle tye: in sonskyn en reent, in vreugde en weemoed – Beyers en De la Rey. II Kron. 32, 1–8.

1720 – Begin van Trek na binneland – 1ste Groot Trek. 3 om buitedistrikte. ~~[illegible]~~

1760 – Mense woon in binneland – vorming van ons volk hier. Eg-Afr. opvattings en beginsels, veral in verband met naturelle: segregasie + differensiasie; eerlik en billik; ferm en beslis. – Pretorius en Panda.

Daardie boere v. die Kaapse binneland voorwaar die bouers van 'n volk.

1795 – Republieke in Gr.-Rt. en Swellendam. Volk word homself pol. bewus. Nas. word opg. Vandaar die behoefte aan pol. onafh. Mense sal nie 'n onverskillige reg. duld nie. Hulle rig hul eie state op, na volgens hul eie opvattings. ~~Teen~~ Teen die mag v. Gr. Brit. was hul egter nie bestand nie, maar een ding is duidelik: die Afr. is 'n Rep.!

1835 – Groot Trek. Volk is reeds gevorm; dit bewys die Trek. Voortrekkers die egte, onvervalste Afr. Beste verteenw. van Afr. nas. in die tyd. Bereid om hoogste offers op die altaar van Afr. nasieskap te lê. Bo alles brand daar by hulle die onblusbare vuur van vryheid. — Daarvoor enige offer: Trig. + sy dogter Gie (29 Aug. 1837).

1875 – Daar is vrye republieke in die Noorde, maar ook Afr. van Suide het twee gebore. 1875 – Stigting van Genootskap van Regte Afrikaners – ds. S.J. du Toit. Die Patriot, Jan. 1876. Pen in die diens v.d. volk. Maar ook: Boerebesk.-vereniging (1878) en eerste takke van Afrikanerbond.

1900 – '05 – Tweede Vryh. oorlog. Afrikanerdom verenigd. Wanhoop-

stryd – Geweldige offers. Toekoms donker. En tog: 'n nuwe ontwaking. Rekonstruksie. Helpmekaargees.

1938 – Ossewatrek – mooi gedagte v. A.T.K.V. Spontane beweging. Geestelike eenheid. Ten spyte van groot wanhoopstyd, is Afrikaners 30 jaar later in gees tog één. Met Ossewatrek: my fees? – of jou fees?

Wat toon dit alles vir ons aan? – Net dit: die Afr.-geslagte v.d. verlede, een en almal van hulle, het hul bydraes gelewer. Hulle het gebou en volgebou – gebou aan 'n volk, van 1652 tot in ons tyd, dit was nasiebou.

II <u>Is ons ook besig om te bou</u> ?

Proses v. nasiebou kom nie tot 'n end nie – dit is so by enige volk wat naam v. volk waardig is, selfs by groot volke van vandag. As die proses eindig, eindig ook die volksbestaan.

So ook by ons: as dit by ons eindig, sal ons volk ten onder gaan. Maar is ons vandag nog besig om te bou? Na die groot Eeufeesjaar – die jaar v. Ossewatrek – bou ons nog? Toestand by ons vandag: ons het rede vir optimisme. Ons literatuur – letterk. en wet. werke. Tydskrifte en dagblaaie. Afr.

koerante groei en bloei en brei uit. Pen in diens v. volk.
Ook ons Afr. verenigingslewe. Afr. verenigings doen 'n groot werk in verband met die uitbouing v. Afr. kultuur en taal.
Ook Afr. ondernemings op ekon. gebied — lank die groot swakh. v. Afr. Nou egter baie en ondernemingsgees. R.D.B. met sy versk. vertakkings. R.D.B. om Afr. ondernemingsgees op ekon. gebied te stimul. Dus baie bemoedigende tekens — rede vir optimisme.
Maar optimisme moet nie met ons weghardloop nie; ons moet gebalanseerd wees. Ons moet ook groot gevare onder oë sien. Ons is maar 'n klein volkie — vgl. ons getalle, iets meer as 'n miljoen. Baie klein in vergelyking met bv. Duitse en Eng. volke. Kleinh. op sigself egter nog nie groot gevaar nie. Gevaar egter groter as ons daaraan dink dat ons in alle vertakkings v. alledaagse lewe in drukte en gedrange woon. met [illegible] verteenw. v. 'n groot volk kom, 'n volk wat daarop aanspraak maak dat hy 'n wêreldryk en 'n wêreldbeskaw. het. Ons Eng. medeburgers hoef nie so ernstig vir behoud v. hul taal. en kultuur te stry nie. — Waarom? Ons moet ons teen 'n kolossale

kult. blok handhaaf. Maar dit was ook in verlede so; en ons het voet by stuk gehou, en onder baie donkere toestande soms.

Egter ook ander gevare. Afr. wat op geen Afr. tydskrif inteken nie, maar doodtevrede daarmee is om daaglikse berigte in Eng. te kry. Afr. wat geen Afr. boeke lees nie. Afr. wat nie lede v. 'n enkele Afr. vereniging is nie. Afr. wat volkome onverskillig staan teen ons pogings op ekon. gebied. — Afr. wat ryk was, en sê dis skuld v. armblankes dat hulle uitgerank het — na 'n jaar ook hyself.

Dus ook verontrustende tekens. Hd mense moet wakkergeskud word.

Ook: hoe is dit vandag met ons nas. en kult. eenh. gesteld? Besef ons dat ons, of ons wil of nie, één is? Is die saamlopers, saamwerkers, saamveg[t]ers die reël? en die uitspringers, afvalligers, oorlopers die uitsondering? Laat ons sien. Afr.dom vandag in versk. groepe gegroepeer. Afr. in Verenigde Party, wat dit met huidige reg. eens is, wat meen dat oorlog moet voortgaan en tot wat hy as 'n suksesvolle einde beskou. Afr. in Nas. Party, wat teenstanders v. beleid v. reg. is, wat teen

oorlogsverklaring gekant was, en wat glo in die toekoms v. S.-Afr. as 'n onafh. rep. afgeskei v. Br. kroon en Ryk. Afr. in O.B. wat ook sterk teen die oorlog gekant is, wat nadruk lê op die organiese eenh. v. d. volk, wat meen dat ons huidige bestuurstelsel moet verdwyn om plek te maak vir 'n stelsel wat volgens hul mening die belange van die volk beter sal dien. Afr. in die Nuwe Orde-Beweging, wat veral teen ons parlementêre stelsel gekant is, wat die Parlement as nutteloos beskou en wat meen dat 'n sterk sentrale regering op nas.-sos. beginsels gewens is. Afr. in arbeider- en vakbondverenigings wat die pol. mag in hande v.d. arbeider wil hê, wat vandag ~~vandag~~ meer en meer kommunisties gekleurd raak — hulle getalle groter as wat baie v. ons dink — byk maar na Afr. name v. organiseerders v. ~~[illegible]~~ kommun. bygeenkomste.

Is dit 'n beeld v. eenheid? — nas. en kult. eenh.? Egter 'n woord v. waarskuwing: feit dat volk in versk. groepe ~~[illegible]~~ gegroepeer word, is nie sonder meer bewys v. nas. en kult. verbrokkeling nie. Vgl. Duitsl. tydens sy unifikasie-stryd. Die vraag is waar sal die klem. Is daar 'n alles oorheersende gedagte van 'n gemeenskapl. nas., of 'n

7.

~~[illegible]~~ ontbreekende gewende besef aan 'n gemeenskapl. kultuurbodem. Maar is daar ten spyte v.d. versk. groepe 'n gemeenskapl. vaderlandsliefde en vaderlandstrots? Is daar 'n liefde ontwaking van ewige waarskap, wat uitstyg bo die groepe van „tydelike ~~groepe~~ groepe? ~~Of~~ ~~[illegible]~~ As dit die geval is, kan die volk ~~val die klem op die groepe~~ tenspyte van sy groepe nog één wees, en gesond één wees. Of val die klem op die groepe. Is daar 'n fanatieke gehegtheid aan die groepe? Maar laat ons die tydelike uitstyg bo die ewige? As dit so is, en so bly, dan is 'n volk gedoem, dan is dit met ons nas. en kult. eenheid gedaan.

Dit kom net daarop neer: u en ek, as ons mekaar ontmoet, ontmoet ons mekaar as Nas. en as O.B., as N.O.-man en as Ver. Partyman. En as ons met mekaar praat en in mekaar se huise kom.

Of ontmoet ons mekaar eers en veral as Afrikaners? Laat elkeen vir homself oordeel; ek weet egter. Dit moet ons onthou: as ons mekaar eers en veral as ^lede v.d. groepe ontmoet, dan kan ons weldra nie meer ~~met mekaar~~ praat nie, dan word ons „bitter en dan weg ons.„ En dan kom ons nie meer nie. Maar as ons mekaar eers en veral as Afrikaners ontmoet dan kan ons gesels, en in mekaar

se huise kom en dan kan ons op ~~Boeremanier~~ Boeremanier by mekaar kuier.

Konklusie: oor die sterre gloed v. optimisme die skadu v. pessimisme. En ons het ook ernstige rede om besorg te wees, veral in hierdie tyd wanneer selfs groot magtige volke in die onsekere gedompel is en die Toekoms met besorgdheid tegemoet sien.

III <u>Hoe moet ons bou?</u>

As ons dan moet bou, hoe moet ons bou?

Drie dinge in hierdie verband: ~~in 'n Gees~~ ons moet bou in 'n gees van diens; ~~[illegible] ontplooiing~~ elkeen moet bou in sy ~~[illegible] elkeen in op~~ eie kring; ons moet bou op die fondamente van wat ons eie is.

(a) 'n Gees v. diens. Ons moet besiel wees met 'n ware helpmekaar gees. ~~Het ons gees.~~ ~~in~~ waarin is 'n volk groot? — groot in die mate waarin die lede v. 'n volk tot mekaar se diens bereid is. As ons mekaar dien, dien ons ons volk. Ons gesk. gee genoeg voorbeelde van wat dit vermag — Vegkop-laer — Bloedrivier.

Maar dis ook 'n feit dat ons volk in verlede hierdie les nog nie genoegsaam geleer het nie. Ons sien dit ook t.w.m. Groot Trek. Vgl. Veldkornet-Gideon

ons Voortrekkers na noord op Liebenbergs aan Vaalrivier, en na Vegkop. Onenigheid by uittogs onder Voortrekkerleiers soos Potg. en Maritz. Hy was maar 'n swak aanvoerder, maar nie te swak om met sy mede-Afr. wat in weer v. noord was, die draak te steek nie. Ook tydens groot wanhoopstyd, 2de Vryh. oorlog.

In verlede ons volk groot skade berokken; moet ons nie vandag veral daarop let nie?

(b) Bouwerk in eie kring. Ons het elkeen ons plek in samelewing — ons volk het nie elkeen sy plek en sy taak. Nie net nie die predikant, of die onderwyser, of die boer, maar nie almal. Ook hulle wat in kantore werk, in winkels, of in ambagte. Ons ~~kan~~ moet altyd die vraag voor oë hou: ~~moet wees in alles wat ons doen~~: is ek besig om my volk te dien? En dit moet ons heeltyd eers wees in alles wat ons doen. Veral in ons onderlinge verhoudinge tot mekaar. As ek as Nas. te doen kry met my broer in O.B. en andersom. Of met my broer in Verenigde party. Ons moet weet ons is en bly bo alles Afrikaners — en al verskil ons, dan verskil ons as Afrikaners.

want as ons dit bly sal ons mekaar altyd weer vind. Laat ons ons dus heilig voorneem: in alles wat ek doen, wil ek my volk dien.

(c) Bouwerk op die grondslag van ons eie. Ons geskiedenis spreek tot ons van wat ons eie is, en ons het rede om trots daarop te wees. Ons mag 'n klein volkie wees, maar ons het 'n groot verlede. Laat ons met albei voete in ons eie staan. Dit beteken nie ons moet eiegeregtig wees nie; ons moet bereid wees om ook van ander volke te leer, want ons kan ook van ander volke leer. Maar laat ons aan die pleganker van ons eie vasgeanker wees. Laat dit ons eenh. versterk. En ons het dit nodig. Daar is reeds soveel dubbelheid, of tweeheid in ons land — twee tale, twee volksliedere, twee hoofstede, twee vlae — ons raak geestelik gesplits en verskeurd. Ons raak tot in ons siel gesplits. Daar is net een redmiddel terug na, en vas aan, ons eie.

Dink daaraan: dis die vreemde wat ons

verdeel. As ons begin verskil oor regeringstelsels van die vreemde, dan begin ons meldsa met-mekaar twis: Br. demokr., Duitse Nas.-Sos., of Russiese Komm. Of as ons te staan kom teenoor Europese opvattings v.d. ons naturellebevolking. Dis hfd dinge wat ons verdeel — dis die vreemde.

Maar ons eie trek saam, bring bymekaar, snoer in 'n hegte eenh. — ons taal, ~~ons lands~~ ons land, ons Chr.-Nas. beskouinge, ons nas. feeste: ons Dingaansdag, ons Heldedag. Hy wat hfd dinge aanval is die vyand v.d. Afrikanerdom, wie hy wat Br. demokr. aanval, of Duitse Nas.-Sos. Daarmee het ons werke, ons het te doen met ons eie. Ons taak is dus baie duidelik: laat ons ons gemeenskapl. eiendom bo alles stel, en dit soek; dan soek ons mekaar waar ons saamsleten. Laat ons ~~staan~~ nie die vreemde soek nie, want dan soek ons verskille, en dan dryf ons uit mekaar.

As ons dit doen sal elkeen sy plig doen — strewende burger op slagveld.

Ons moet bou — minderwaard. van ons volk.